

ČESKÁ REPUBLIKA, organizační složka státu

Státní rostlinolékařská správa

Těšnov 17, 117 05, Praha 1

tel: 235 010 302, fax: 235 010 363

e-mail: sekretariat@srs.cz

Č.j.: SRS 053603/2012

V Praze dne 10. 1. 2013

Důvodová zpráva k nařízení Státní rostlinolékařské správy o mimořádných rostlinolékařských opatřeních k ochraně proti zavlékání a rozšiřování plžů rodu *Pomacea* (Perry), č.j. SRS 053592/2012, ze dne 19. 12. 2012

Sladkovodní plži rodu *Pomacea* (Perry), dále také jen „plži“, jsou původem z Jižní a Střední Ameriky, části Karibské oblasti a jihovýchodu USA. Zavlečení byli i do některých dalších částí USA, mnoha oblastí jihovýchodní Asie, na Srí Lanku, Guam, Havajské ostrovy a Papuu-Novou Guineu. Druhy rodu *Pomacea* žijí ve vodních a mokřadních společenstvech, kde se živí širokým spektrem rostlin. Tento rod zahrnuje významné invazní organismy, které mají negativní vliv na strukturu rostlinných společenstev v ohrožených oblastech, biodiverzitu apod. Některé druhy rodu působí závažné škody na rýži a kolokásii jedlé v Thajsku, Vietnamu, části Malajsie a Indonésie, Číně, Japonsku, Dominikánské republice, na Havajských ostrovech, Tchaj-wanu a Filipínách.

Zjištění výskytu *Pomacea insularum* ve volné přírodě v roce 2009 ve Španělsku (Katalánie) se stalo podnětem pro studium fyto-sanitárního významu tohoto rodu pro členské státy EU. V roce 2011 prezentovalo Španělsko analýzu rizika pro *P. insularum*, kterou vypracovalo pro své území, a na základě jejíž výsledků přijalo mimořádná opatření proti šíření tohoto škodlivého organismu na národní úrovni. Protože *P. insularum* může ohrozit i další členské státy, požádala Evropská komise Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) o vypracování vědeckého posudku se zaměřením na fyto-sanitární riziko. Dle posudku je hrozba zavlečení a rozšíření tohoto škodlivého organismu na území EU reálná. Evropská komise proto dospěla k závěru, že je nutné plže regulovat.

Z výše uvedeného důvodu přijala Evropská komise prováděcí rozhodnutí Komise 2012/697/EU o opatřeních proti zavlékání rodu *Pomacea* (Perry) do Unie a jeho rozšiřování na území Unie, ze dne 8. listopadu 2012. Je tedy nezbytné, v souladu s uvedeným prováděcím rozhodnutím Komise 2012/697/EU, přijmout odpovídající mimořádná rostlinolékařská opatření proti zavlékání a rozšiřování rodu *Pomacea* (Perry) na území České republiky.

Popis, příznaky napadení rostlin a biologie plžů

Rod *Pomacea* (čeleď Ampullariidae) tvoří velmi blízké příbuzné druhy sladkovodních plžů, které jsou velmi variabilní ve velikosti a vzhledu a je proto obtížné jednotlivé druhy od sebe odlišit. Morfologie ulity je často ovlivněna podmínkami prostředí, stářím organismů a dalšími faktory. Mezi nejškodlivější zástupce rodu *Pomacea* patří *P. insularum*, *P. canaliculata* a *P. lineata*.

Výše uvedené tři druhy rodu *Pomacea* mají ulitu kulovitého tvaru, poměrně silnou (zejména u starších jedinců), se 4–5 (*P. insularum*) nebo 5–6 (*P. canaliculata* a *P. lineata*) závitů, širokou 25–60 mm a vysokou 30–80 mm (délka ulity může být až 150 mm). Ústí ulity

je velké, oválné až kulaté. Ulita bývá zbarvena hnědě až žlutě, nazelenale i černě, často s tmavými proužky (barevné vzory jsou velmi variabilní, existují i albíni). Tělo má šedohnědé zbarvení (může však být téměř černé až světle krémové) s tmavými pigmentovými skvrnami. Vajíčka jsou velká 2,2–3,5 mm a mají růžové až oranžovočervené zbarvení.

Plži z rodu *Pomacea* jsou vodní živočichové, ale kromě záber mají i plíce, které jim umožňují život na souši. Obývají stojaté vody, vodoteče s nízkým průtokem, mokřady a bažiny s vodními rostlinami vyrůstajícími nad hladinu. Rychle rostou a mají vysoký reprodukční potenciál, což přispívá k jejich úspěšné invaznosti. V příznivých podmínkách jsou samice schopné klást nad hladinou vody (až 1 m vysoko) na rostliny a stěny kamenů nebo vodních staveb apod. několik snůšek (shluků) vajíček, každou po několika stech kusech. Plži rodu *Pomacea* jsou velmi polyfágní, hostitelskými rostlinami jsou zástupci mnoha rodů a čeledí. Jsou významnými konzumenty rostlin v mělkých vodních soustavách. Jejich potravou jsou hlavně cévnaté vodní rostliny, ale i perifyton (společenstvo rostlin a mikroorganismů porůstající předměty ponořené ve vodě), různé zbytky, ryby a vajíčka plžů. Jejich biologie je ovlivněna teplotou. Při nižších průměrných teplotách (subtropy nebo teplejší oblast mírného pásma) jsou žír a rozmnožování sezónními ději, které se střídají s obdobími nečinnosti. Délka života je však v těchto podmínkách mnohem větší (3–4 roky). Při teplotě vody pod 18 °C je aktivita plžů znatelně menší.

Příznakem napadení jsou požerky na hostitelských rostlinách až jejich úplná likvidace.

Šíření plžů

Plži rodu *Pomacea* se mohou šířit přirozenou migrací ve vodním prostředí (po proudu i proti proudu vody). Kromě toho jsou schopni pohybu na krátké vzdálenosti i po souši. Na dlouhé vzdálenosti jsou přenášeni hlavně za přispění člověka, např. prostřednictvím zemědělských a vodohospodářských strojů nebo úmyslným přesunem do venkovního vodního prostředí. Plži mohou být vypuštěni do volné přírody jejich chovateli, náhodně šíření lodní dopravou a mohou se šířit i při zavlažování a odvodňování rýžových polí. Hlavním způsobem možného průniku plžů na území ČR je mezinárodní obchod s rostlinami, které mohou růst pouze ve vodě nebo v půdě trvale nasycené vodou, určenými k pěstování, dodávanými ze zemí, kde se tyto plži vyskytují. Dále je to obchod s plži za účelem jejich chovu.

Důležitým faktorem možnosti usídlení těchto plžů v nových územích jsou přiměřené teplotní podmínky – horké léto a alespoň mírná zima.

Bc. Zdeněk Mach
ředitel Státní rostlinolékařské správy